

BÄTTRE RUSTAD ÄN DE ANDRA?

Georgs manligblivande i Sigfrid Siwertz *Mälarpirater*

av Magnus Öhrn

År 2011 har det gått hundra år sedan *Mälarpirater* (1911) för första gången hamnade på bokhandelsdiskarna. Sigfrid Siwertz (1882–1970) kortroman om Georg, Eriks och Fabians sommarseglats brukar betraktas som en av svensk litteraturs bästa pojkskildringar, möjligen med viss konkurrens av Bertil Malmbergs *Åke och hans värld* (1924) och Fritiof Nilsson Piratens *Bombi Bitt och jag* (1932). Men trots statusen som *minor classic* och trots att den under flera decennier närmast var ett obligatorium i de svenska läroverkens litteraturläsning, har *Mälarpirater* aldrig ägnats en egen vetenskaplig studie och bara i ett par fall berörts ur ett genusperspektiv.¹

I denna studie vill jag därför analysera *Mälarpirater* med utgångspunkt i samtida maskulinitetsforskning med inriktning mot pojkar, ett fält som erbjuder flera fruktbara ingångar till Siwertz text. Här tänker jag främst koncentrera mig på den diskurs som Kenneth B. Kidd i *Making American Boys* (2004) benämner *boyology* och som jag tidigare sökt omsätta till svenska förhållanden i min artikel om svensk litterär pojkhumor.² Pojkologin beskrivs av Kidd som ett kluster av idéer med vissa gemensamma drag, vilka i korthet går ut på en positiv grundsyn på de vilda pojkåren.

Det tidiga 1900-talets rådgivningslitteratur handlade mindre om att straffa och mer om att vägleda pojkarna, vädja till deras förnuft, man talar om *the gentle savage*.³

Vidare kommer jag ta stöd i den amerikanske historikern E. Anthony Rotundos idéer om en pojkarnas egen subkultur som växer fram under 1800-talet, vilken är starkt förknippad med vissa territorier. Rotundo avser en social sfär som var separerad både från ”the domestic world of women, girls, and small children and from the public world of men and commerce”; en pojkarnas egen nation med sina egna normer och regler.⁴ Även om Rotundos pojkland var beläget i det viktorska Amerika, har jag i ett par artiklar visat att liknande territorier erövrades i den svenska barn- och ungdomslitteraturen, om än något senare än i USA.⁵

Syftet är att med hjälp av begreppen *pojkkologi* och *pojkklandet* studera konstruktionen av pojken/pojkarna i Siwertz text och att problematisera Georgs pojkdomsäventyr som en nödvändig fas i hans manligblivande.

Den vetenskapliga receptionen och kritiken

Vid en studie av den samlade receptionen av *Mälarpirater* utkristalliserar sig två dominerande förhållningssätt, som ömsom samsas, ömsom kolliderar, ömsom är allennarådande. Antingen koncentrerar man sig på att den är en litterär gestaltning av Henri Bergsons viljefilosofi i utvecklingsromanens form (en vuxenbok) eller att det är en äventyrshistoria i Mark Twains anda (en ungdoms- och/eller pojkbok) – eller både och.

De som tycks ha haft minst problem med romanens dubbla tilltal är recensenterna, som överlag var mycket positiva. Längst fram i hyllningskören stod dåtidens mest inflytelserika kritiker: Fredrik Böök och John Landquist (då ännu sams). Detta fick till följd att Bonniers tryckte deras recensioner och använde som säljmaterial.⁶ Bööks utgångspunkt är att det rör sig om vuxenlitteratur: ”Boken handlar första och främst om Mälaren och den svenska sommaren.”⁷ Efter att ha uppehållit sig vid det naturlyriska kommer Böök, via Geijer, Homeros och Goethe, fram till att ”Mälarpirater är en studie öfver gosshumöret och ynglingaåren”.⁸ Landquist närmar sig istället boken från motsatt håll, som när han anser att ”Mälarpirater är en äfventyrsbok”.⁹

I sin studie om Siwertz kanonisering konstaterar Peter Forsgren: ”En dominerande uppfattning bland kritikerna är att den [romanen] kombinerar pojkbokens äventyrshandling (såväl Huckleberry Finn som Tom Sawyers nämns) med bildningsromanens tematisering av manlig utveckling och mognad.”¹⁰ Forsgren finner endast en kritiker som avviker från denna läsart, Vera von Kraemer i *Social-Demokraten*, som dessutom är den enda kvinnan bland anmälarna.¹¹ Förutom att hon ensam understryker att läsarten är pojknarnas är hon den enda som anlägger ett klassperspektiv, genom att hävda att porträttet av Fabian är präglat av ”klasshat”.¹²

I senare, mer vetenskapliga sammanhang, etablerar Böök och Landquist den bergsonska läsarten av *Mälarpirater*. I *Resa kring svenska parnassen* (1926) söker Böök visa på Bergsons förlösande inverkan på Siwertz, han menar att romanens Georg tillägnar sig ”det nya evangelium som förkunnades i en lärosal på Collège de France”, och avslutar: ”Georg Schaléns filosofi kan man kalla aktivism.”¹³ I en artikel i *BLM* 1932 inleder Landquist med att understryka Bergsons inflytande: ”Mälarpirater’ är det fina och fulländade första resultatet av dennes filosofis vandring genom hans känslor och tankeliv.”¹⁴ Hyllningen från recensionen utvidgas här med närmast nazistisk retorik (Landquist var vid denna tid politisk redaktör vid *Aftonbladet*), i det han menar att boken visar på ”en ny tids kult av friluftslivet och framför allt den raska, rättsinniga och hårda pojkviljan, härdad av friluftsliv och blickande mot framtiden.”¹⁵

Det finns dock de som ifrågasätter hur pass plausibel en sådan läsning är. Sven Stolpe anser 1932 att intrycken från Bergson är ganska små, eftersom Siwertz här ”dragit sig undan de två stora konflikterna: mannens möte med kvinnan och hans möte med samhället.”¹⁶ Istället lyfter han fram den som pojkbok, en skildring av den pojkkaktiga livsglädjen och humorn, men även ”den enkla men spännande intrigens alla förvecklingar, äventyren, jakterna, slagsmålen och den snabba men fina belysningen av viljans födelse i ett fräscht pojksinne”.¹⁷ Inte heller Erik Hjalmar Linder anser att *Mälarpirater* är något riktigt bra exempel på en bergsonsk uppgörelse med flanörsidealet. I sin artikel ”Sigfrid Siwertz och vattenandarna” (1947) kallar han istället huvudpersonerna för ”vattenflanörer”, och fortsätter: ”De unga pojkar som ger sig till sjöss i Mälarpirater [...] tar visserligen stora risker, även livrisker, men de har intet mål, de lägger till var det passar sig och tar dagen som den kommer.”¹⁸

I Christer Jacobsons avhandling *På väg mot tioalet* (1961) blir krocken mellan läsarterna

tydlig. Han anser att romanen på ytan är ”en spännande och medryckande pojkbok, men på ett djupare plan ett uttryck för en förändrad livsåskådning.”¹⁹ Föga förvånande är det sedan detta ”djupare plan” som studeras i vad som utvecklar sig till en bergsonläsning av Siwertz text. Jacobson menar att det väsentliga i Georgs och Eriks mognad är att de ödmjukt träder tillbaka till samhället: ”Flanörtillvaron är ett passerat stadium och nu gäller det att verka i samhället och i det skall också den nya livsfilosofin komma till nytta”.²⁰

I de litteraturhistoriska handböckerna understryks Bergsons inflytande, men efterhand knyts romanen till pojkbokstraditionen, främst via jämförelser med Twain. Det senare blir därefter en mer dominerande läsart hos handboks författarna och mot slutet sker ett tydligt ifrågasättande av bokens moral.

I *Svensk litteraturhistoria* (1948) ser E.N. Tigerstedt *Mälarpirater* som ett utslag av Bergsons och Landquists viljefilosofi.²¹ Linderger i *Fyra decennier av nittonhundratalet* (1949) en komprimerad version av ovannämnda artikel, det vill säga ifrågasätter Bergsons närvaro. Den första av handboks författarna att jämka läsarna är Alrik Gustafson i *Den svenska litteraturens historia. 1900-talet* (1963), där han menar att *Mälarpirater* är ”ett slags svensk *Huckleberry Finn*, där Siwertz förmåga att skildra pojkbårens sjöromantik” delvis beror ”på hans intellektuella bergsonska intressen.”²² Om Nils Åke Sjöstedt håller fast vid Bergsonlinjen i *Epoker och diktare* (1972), intar Gunnar Brandell i *Svensk litteratur 1870–1970* (1974) en liknande inställning som Gustafson, dock vill han byta den franske filosofen mot en tysk: ”i tillämpning passar det bättre ihop med Nietzsche och Mark Twain”.²³ Bernt Olsson och Ingemar Algulin är måhända de sista som håller kvar i tråden från Bergson i *Litteraturens historia i Sverige* (1987), där *Mälarpirater* betraktas som en ”förkunnelse av viljans och ansvars känslans betydelse för personlighetsdaningen.”²⁴

Härefter sker en svängning där romanens ideologiska stoff ifrågasätts av handboks författarna. Tydligast är detta hos Conny Svensson i *Den svenska litteraturen* (1989), där han blir den förste efter Vera von Kraemer att anlägga ett klasserspektiv:

Genom den politiska tendensen får *Mälarpirater* en annan social rollfördelning än de mest kända berättelserna om pojkar på temporär flykt undan skolans och hemmets värld. *Huckleberry Finn* och *Bombi Bitt* är liksom Fabian söner av underklassen, men de förmedlar äventyr och livskunskap till sina välartade kamrater – och de äger sina författares sympati.²⁵

Även Göran Hägg ifrågasätter moraliteterna, men menar i *Den svenska litteraturhistorien* (1996) att *Mälarpirater* ändå är en av våra stora klassiker: ”Romanens styrka är istället spänning, miljöskildring och trevnad.” Hägg tillhör de som med emfas planterar *Mälarpirater* i pojkbokstraditionen: ”Mycket är läsfrukter från Mark Twain omplanterade i svensk miljö.”²⁶

Det ska dröja fram till senare år innan *Mälarpirater* behandlas vetenskapligt ur ett genusperspektiv. I den tidigare nämnda artikeln av Peter Forsgren, visas hur anmälningarna av romanen mynnar ut i ”ett slags ideal manlighet”, vilken ”beskrivs med hjälp av ord som ’ansvar’, ’kraft’, ’balans’ och ’harmoni’.”²⁷ Och i ”Äventyrets maskulina geografi. Sigfrid Siwertz och mellankrigstidens borgerliga rese-skildring” (2008) ser Olle Widhe ingen tydlig motsättning mellan Bergsons viljefilosofi och romanens karaktär av pojkboksäventyr, tvärtom menar han att de är utslag av en och samma manlighetsdiskurs: ”Dramats handlingsfilosofi gestaltas med andra ord i omedelbar anslutning till en manlig identitetsutveckling, och man kan se att författarskapet därefter, gång på gång, iscensätter ett sådant förlopp genom en lös förening av äventyrsberättelsen och utvecklingsromanens traditionella former.”²⁸

Vänder man sig till barnlitteraturforskningen syns inga spår av Bergson, istället präglas dess läsningar av didaktiska perspektiv, framför allt hur man ska förhålla sig till motivet ungdomsbrottslighet. Till att börja med var dock förhållandet till romanen okomplicerat och positivt. Redan när boken kom för första gången ansåg *Dagens Nyheter* barnbokskritiker Gurli Linder att den var ”lämplig pojklektyr”.²⁹ Detsamma gäller i Greta Bolins och Eva von Zweigbergks *Barn och Böcker* (1945), där Bolin ger romanen följande, något glättiga beskrivning: ”Det är en frisk och levande bok om tre pojkar, som seglar runt Mälaren med en lustjakt, gör strandhugg överallt, klår varandra och lever rövare, men allt slutar till sist i frid och harmoni – en livsbejakande skildring.”³⁰ Även Lorentz Larson rekommenderar *Mälarpirater* i *Böckernas lustgård* (1957), i synnerhet till barn mellan 13 och 16 år som vill läsa ”om pojkars problem, även när det gäller lag och rätt”.³¹

Romanens kriminella inslag och hur de behandlas i texten blir därefter ett återkommande spörsmål. Eva von Zweigbergk är knappast odelat positiv till romanen i *Barnboken i Sverige 1750–1950* (1965), där Fabian ses som en ”hänsynslös ungdomsbrottsling”, vilken det är ”riskabelt att glorifiera” och boken ”innehåller mycken karikatyr, mycken grymhet och hjärtlöshet”.³² Även Göte Klingberg tar upp Siwertz bok som ett exempel på skildringar av ungdomsbrottslighet i sin *Barn- och ungdomsboken förr och nu* (1968), och i likhet med Zweigbergk menar han att allt kan lastas Fabian: ”Det är han som leder dem på orätta vägar.”³³ I *Ord och bilder för barn och ungdom III. Ungdomslitteraturen* (1994) ses den som exempel på ”ungdomars självständighetssträvan” och som just ett tidigt exempel på motivet ungdomsbrottslighet, men det konstateras också att Siwertz ger uttryck för ”tydliga klassfördomar”.³⁴

Möjligen var det just dessa klassfördomar som bidrog till att intresset för *Mälarpira-*

ter svalnade under 1970-talet, vilket märks i rådgivningslitteraturen. I 1968 års upplaga av *Böckernas lustgård* har den plockats bort och nämns inte heller i någon av de tre olika utgåvorna av *Läsning för barn* (1971, 1976 & 1978). Förhållandet tycks vara det samma idag, den lyser med sin frånvaro både i Brita Graumanns och Britt Långbergs *Böcker som killar gillar* (1998) och i Ann Boglinds & Anna Nordenstams lärobok *Från fabler till manga* (2010).

Pojklandet i och kring Mälaren

Mälarpirater utspelar sig mestadels i ett av pojkarna tidigt annekterat territorium i den svenskspråkiga litteraturen: vattnet och vattenbrynet. I min artikel ”I pojklandet” ger jag ett exempel från 1840 (Hedvig Aurora Ekströms ”Födelsedagen”) och kanske det mest klassiska, Zacharias Topelius berättelse ”Valters första äventyr”, första gången publicerad 1855.³⁵ I den senare går Valter olovandes ner mot sjön med sin modellbåt Lunkentus: ”Han gick ner till stranden, lastade Lunkentus med vita stenar, satte en myra till styrman och lät henne segla till Spanien.”³⁶ Närmast som ett svar på detta hittar man lillebror Erik vid strandkanten i *Mälarpirater*, tillverkande vassbåtar, med samma typ av insekter ombord: ”På hvarje fartyg stod en myra till rors.”³⁷

Precis som när det gäller Valter är vattnet förbjudet område för Georg och Erik. När bröderna frågar tant Leontine om de får följa med Fabian ut och segla, blir svaret: ”Gå och dränka er, kommer aldrig på frågan!” (15) Intressant här är att pojkarna ber om lov, vilket annars inte är särskilt vanligt, pojklandet erövrats nästan alltid i strid mot vuxenvärldens regler. Dock bryter bröderna mot förmyndarens påbud, vilket är själva förutsättningen för äventyret, och den som inleder dem i frestelse är lymmeln Fabian, för att låna ett epitet från tant Leontine. Fabian spelar således en mycket viktig roll som introduktör av pojklandet och dess kultur, han utgör ett nödvändigt moment

i Georgs utveckling mot man, något det finns anledning att återkomma till.

Samtidigt finner man i inledningen tydliga tecken på att Georg är mogen att ta klivet in i pojkdomen. Han betraktar de vuxna som sina fiender: "Han föraktade och hatade alla gamla, som sammansvurit sig emot honom." (23) Detta hat kan naturligtvis delvis förklaras med att hans riktiga föräldrar är döda, något Eva von Zweigbergk något syrligt kommenterar när det gäller *Mälarpirater*: "Som så ofta i ungdomsböcker har det varit enklast att göra de två hyggliga bröderna som lockas med på äventyret föräldralösa".³⁸

Vuxenvärldens främsta bastion är hemmet, vilket därmed blir fiendeland för pojkarna. Pojkarnas olika lekar och aktiviteter utgör ett hot mot de vuxnas idé om vad ett hem är, men det finns undantag, främst vinden, "where dirt, noise, and physical activity created fewer problems".³⁹ Även i svensk barn- och ungdomslitteratur är det mycket vanligt att pojkarna huserar på vinden och *Mälarpirater* är inget undantag: "Uppe på vind hängde pojkarnas trapets, och där fanns den hvita rättan i buren, och alla kemikalierna." (21) Men även om pojkarna har en fristad på vinden är resten av hemmet förbjudet område, något som framför allt visar sig när det kommer till frågan om smuts, ett faktum som hos Rotundo ges symboliska dimensioner: "When boys tracked mud and dirt across clean floors, they were not just creating extra homework – they were bringing a fragment of their boy world into a place where it did not belong."⁴⁰ Tidigt i *Mälarpirater* får vi veta att "Erik fuskade på trots med tvättningen kring halsen" och att bröderna "trampade på hennes [hembiträdet Kristins] nyskurade golf" (11, 12). Renhållning och hygien är heller inte något som pojkarna ägnar sig åt under sin odyssey på Mälaren, något som understryks av berättaren, framför allt när det gäller den mest erfarne av pojkarna: "Fabian satt och red gränslösa öfver rorkulten, otvättad, fet och solbränd." (93) Men även

om smutsen, pojkklandets materia, ingår som en viktig komponent i konstruktionen av pojkarna i *Mälarpirater*, finner man att berättaren emellanåt intar ett vuxenperspektiv, ett fördömande som ständigt drabbar just Fabian, som inte bara är otvättad utan också beskrivs som "grisigt förnöjd". Intressant är också att smutsen är något som barnlitteraturforskningen söker förhålla sig till, ett ämne som pekar på fältets didaktiska lärsart. I *Barn och böcker. En orientering* (1972) ges följande beskrivning av romanen: "Till att börja med är allt härligt och underbart ur pojkarnas synpunkt. De slutar tvätta sig".⁴¹

Liksom hemmet är skolan fiendeland i pojkkulturen, något som i hög grad är tydligt i de svenskspråkiga pojkskildringarna. Med stöd i von Zweigbergk och Conny Svenssons *Pli på pojkar* (2008), ger jag i artikeln "I pojkklandet" en rad exempel på den svenska antiskoldiskursen och dess betydelse för konstruktionen av pojken.⁴² Inledningsvis tycks det även som om skol- och pluggatet är en viktig del i förståelsen av pojkarna i *Mälarpirater*. Georgs skoltid har knappast varit till gagn för hans hälsa: "Han var redan litet kutig af skolbänken och blek af nattlig smygläsning." (13) Inte heller lärarkåren framställs särskilt positivt: "Lektor Borelius var en gammal lärd enstöring som gick omkring och teg på sju språk." (18) Men det kanske mest avskräckande exemplet på vad för mycket boklig bildning kan leda till får man via greve Leerhousens kusin, han som sätter en yxa i huvudet på fiskaren Flinta. Ironiskt nog är det just Flinta som introducerar sin egen baneman: "Å kusin hans, baron Justus, di kallar, han har fått för möcke uttä boklärdomen, så han ä' alldeles konstifik i hufvet." (59)

Men hade nu berättelsen följt mallen skulle Georg följa den väg som Svensson beskriver: "I tidens pojkböcker är det däremot brukligt att skolan avfärdas som onyttig, och ofta lämnar de unga hjältarna läxläsningen för att istället lära av livets praktiska skola."⁴³ Helt visst lär

sig Siwertz hjälte en hel del av livets hårda skola under detta sommarlov, men själva förutsättningen för att han ska våga utmana Fabian om makten över rodret, och därmed nå högst i pojkarnas hierarki, är att han lär sig segling och navigering. Denna inlärning sker nu inte via praktikens *try and error*, såsom brukligt är inom genren, utan via pluggande: ”Och han [Georg] tog strax på allvar i med att lära sig navigering. Han satt nere i ruffen med laxhandlarns handböcker för seglare, och snart visste han på pricken, hur flaggan hissas, hur seglen ska stå och hur högt man får hålla kryssen.” (97f.) Efter att ha tillskansat sig teorin blir Georg med ens en fullfjädrad seglare och det ges ett flertal exempel på hans kunskaper: ”Georg såg, att det var stora, skära moln akteröfver. Det föll ingen dagg, tänkte han, det betyder regn. Men före regnet kommer alltid en vindstöt.” (134)

Här finns således en tydlig ambivalens i konstruktionen av pojken. Å ena sidan skriver *Mälarpirater* in sig i en antiskol- och antipluggdiskurs, å andra sidan tycks upphöjelsen av Georg som förebildlig kräva att han är en plugghäst. Den obildbare Fabian, som trots sin långa praktik vid rodret i början av historien inte lär sig något om segling, måste framstå som Georgs motsats. Georg blir en representant för ”en borgerlighet med ansvar och moral”, för att tala med Conny Svensson.⁴⁴ Denna teorins kamp mot praktiken kan ses som en krock mellan två diskurser, dels den som etablerar pojkskapet (kriget mot hemmet och vuxenvärlden), dels den bergsontskt influerade viljan till samhällsansvar och därmed makt.

Den gode, den onde, syster Erik – och berättaren

Olle Widhe skriver att Siwertz karaktärer oftast är ”bärrare av olika abstrakta idékomplex som illustrerar motsatta positioner”.⁴⁵ Detta är också något som Jacobson slår fast i inledningen av sin studie av *Mälarpirater*:

De tre pojkarna Georg, Erik och Fabian representerar tre olika människotyper. Georg är svag i början men utvecklas till en stark människa. Erik, Georgs lillebror, är barnlig och rädd och genomgår ingen större förändring. Fabian slutligen, är fräck och våghalsig, men avslöjas som en bluff – när det verkligen gäller duger han ingenting till.⁴⁶

Härmed ges i komprimerad form romanens handling, statusskiften i en hierarkisk värld.

Jacobsons beskrivning tycks i förstone helt adekvat och kan tas som evidens på att *Mälarpirater* är en litterär gestaltning av den hierarkiskt uppbyggda pojkkultur som Rotundo beskriver i sin studie.⁴⁷ Av Jacobsons karaktärsbeskrivning ovan framgår att Erik befinner sig längst ned i hackordningen, vilket bland annat tydliggörs när diskussion uppstår om vem som ska laga mat: ”Det blef Erik, eftersom han var yngst och svagast.” (41) Maktordningen inom pojkkollektivet måste således studeras intersektionellt, förutom genus visar Rotundo att just kroppsliga företräden som fysisk styrka har en avgörande betydelse.⁴⁸ Här framgår även att Erik är yngst och att åldern därmed är en viktig strukturerande princip, något som jag sökt visa i min studie ”Från mammas kjol till pappans like. Pojkdomens livslinje i äldre svensk barnlitteratur”.⁴⁹

En tydlig markering på att Georgs lillebror är yngst är att han återkommande kallas ”syster Erik”, något som inte enbart refererar till hans feighet och att han ständigt faller i gråt. Det handlar också om att han definieras som närmare hemmet stående, det vill säga kvinnornas och de små barnens domän, vilket framför allt syns i hans klädsel: ”Han var klädd på sitt särskilda vis, Erik. Allt var flicklikt på hafs med säkerhetsnålar och bandstrumpor.” (115) Det är nu inte bara Georg och Fabian som benämner Erik ”syster”, även den ambivalenta berättaren använder epitetet, som när pojkarna besöker greve Leerhousen: ”Man satt vid kaffet och Hennessyn i indiska rummet och talte politik, medan syster Erik sof på djupet af en exotisk praktmöbel.” (89)

I början av historien befinner sig Fabian högst i hierarkin, vilket står klart av Georgs första reaktion när Fabian kommer in i handlingen: "Han hade alltid haft ett slags underlig respekt för Fabian, ödets man." (14) Han presenterar sig snabbt som den lymmel han är: "Vid plåtslagarens hörna kastade han en sten på en svart katt. Utanför nykterhetskaféet satte han två fingrar i mun och hvisslade midt i örat på en liten förkrympt gumstackare, som blef alldeles vimmelkantig af skräck" (17). Gestaltningen av honom stämmer delvis in på pojken i "slyngelåldern", såsom denne beskrivs i Adolf Matthias *Huru vi skola uppfostra våra söner*, som kom i svensk översättning 1914. Den tyske pedagogen Matthias bok kan ses som ett exempel på den ovannämnda pojkoligin, i synnerhet i beskrivningen av pojken som en mild vilde; bland annat finner man att slyngelåldern yttrar sig i "hånande av gamla, bräckliga personer".⁵⁰

Men Matthias visar samtidigt på milda, goda sidor hos lymmeln. Några sådana är dock svåra att finna hos Fabian, vilket berättaren nogsamt ser till. På ett plan är han dock Georg överlägsen, något som visar sig i hans första replik till bröderna: "Ska ni med och segla, fiblor?" (14) Han tar sig rätten att namnge dem, att sätta sig på dem med hjälp av språket. Och trots att berättaren på flera olika sätt gör sitt bästa för att demonisera Fabian i syfte att uppställa en motsats till Georg, är denne lymmel närmast berättarens jämlike när gäller att formulera sig. Första gången Fabians allmakt ifrågasätts av Georg går den förre segrande ur striden just med hjälp av språket, "mot Georg slungade han så många nya och oanade skällsord, att dennes svarsförråd snart var uttömdt, och han låg tyst och vred sig på dynorna med tusen förgiftade pilar i sitt hjärta." (41)

Detta fenomen kan ses som ytterligare ett utslag av den krock mellan diskurser som nämndes ovan, å ena sidan är lymmeln Fabian en nödvändig motpol till Georg och idén om hans viljeakt och måste därför framställas som

osympatisk, å andra sidan måste han på något sätt få med sig Georg på äventyr så att denna kan utvecklas till man, vilket sker via Fabians munvighet. Berättaren behärskas av båda dessa diskurser, även han ägnar sig åt en ordvitsande namngivning, som när det gäller den rätte ägaren till Vindrosen, laxhandlare Vinqvist, "af vänner i Neptuniorden gemenligen kallad Ölgren" (45). Uppenbarligen är berättaren med i denna orden.

Berättaren gör således sitt bästa för att sänka Fabian och därmed bereda vägen för ett "rättmätigt" maktbyte i pojkguppen. Han allierar sig med Georg i dennes omdömen: "Ingen kan rädda Fabian, göra honom godt." (107) Fabian tycks predestinerad att göra ont, född kriminell, som i följande beskrivning: "Lydande någon gammal inbrottsdrift klättrade Fabian snabbt som en ödla upp på öfre verandan för att kika in i rummet." (36) Det motsägelsefulla här är att Georg, som av berättaren genomgående kallas "den gode Georg", strax därpå initierar att de ska borda segelbåten Vindros utan att detta föranleder någon liknande kommentar från berättaren.

Än tydligare blir detta i hur olika de båda skildras när de sitter vid rodret, maktens symbol i *Mälarpirater*. Den onde tycks bara älska makten, han håller hårt i rodret och jämförs med en tjuv: "Fabian kramade mörk och stolt som en piratkapten rorkultens snidade mahognykula." (43) När väl Georg axlat kaptenrollen är han mer i harmoni med omgivningen, noga med att läsa av vart vinden blåser och här tycks finnas ett dolt samförstånd med högre makter: "Och han smekte rorkulten, som på en väl trimmad båt liknar en visare, på hvars rörelser i handen man liksom kan sitta och afläsa elementen deras finaste hemligheter." (103) Den ena kramar hårt, den andre smeker.

Även om berättaren tycks känna Fabian utan och innan, märks i vissa passager en märklig motsägelsefullhet i berättarens förhållande till honom. Ett sådant exempel är

när han styr Vindrosen på grund: ”Den som misstänker, att Fabian visade ett ögonblicks förvirring, känner honom illa. Antingen nu manövern var afsedd eller icke, så gäspade han trött och belåtet” (52). Berättaren säger sig här känna Fabian och hans avsikter bättre än läsaren, för att i meningen därpå framstå som okunnig om de samma.

Jacobson menar ovan att ”Georg är svag i början men utvecklas till en stark människa”, vilket förmodligen ska utläsas viljesvag och viljestark och därmed beskriva den bergsonska aktivistiska utvecklingen han läser in i *Målarpirater*. Men det handlar i lika hög grad om kroppslig styrka. Visserligen pluggar Georg in navigeringskonsten, men detta ger honom inte makten över rodret, för detta krävs våld. I blint raseri misshandlar han Fabian och han boxar inte bara ner honom under sig i hierarkin, utan även bakåt i hans tänkta utveckling mot man, i det Fabian ropar: ”Mamma, Erik, hjälp, hjälp!” (109) Fabian söker sig här tillbaka till hemmet, till tiden före pojkdomen genom ett fåfängt rop på mamma, för att därefter vädja till ”syster Erik”. Hans reaktion gör honom löjlig inom tolkningsramen för den pojkkultur som de är inskrivna i, en diskurs som enligt Rotundo hyllar mod (”stoicism and daring”) och förmågan att använda våld.⁵¹ Detta i sin tur rättfärdigar Georgs agerande, något som understryks av berättaren: ”Efter detta var han [Fabian] blott ett lågt redskap.” (109)

Formuleringen ”lågt redskap” kan här tolkas på flera sätt. Dels ur maktsynpunkt, Georg kan nu använda Fabian som det passar honom (”lågt” indikerar ett hierarkiskt tänkande). Dels är Fabian på ett filosofiskt plan ett verktyg som ska hjälpa Georg genom pojkdomen och därmed förlösa honom som man, en tolkning som i sin tur låter oss ana romanskelettet och Fabian som en funktion.

Fabians funktion som ”redskap” handlar framför allt om två saker; det är han som vägrar vända hemåt i början av berättelsen (en förutsättning för äventyret och Georgs daning

till man) och det är han som agerar slagpåse vid Georgs maktövertagande. Men han har också saker att lära Georg. Fabians svada och manér ger illusion av världsvana, något som Georg tar efter, även efter det att Fabian blivit ett lågt redskap. Ett sådant tillfälle är när de gör strandhugg vid den lilla staden: ”Georg satte händerna i byxfickorna och hvisslade muntert liksom Fabian”. (125) Här visar Georg prov på hur man skolas in som pojke genom att härmas, något som bland annat James Paul Gee diskuterat i *Social Linguistics and Literacies* (1990).⁵²

Fabian är också långt mer förvägen i sitt umgänge med flickor, något som han dock inte lyckas lära ut till Georg. Detta står klart när de tre badande unga kvinnorna dyker upp: ”Fabian var genast på språng. Kvickt som en råtta for han genom aspsnåret med Erik tätt i hälarerna. Georg kom motsträfvigt efter.” (118f.) I denna passage hotas Georgs position i hierarkin, inte bara genom hans förlägenhet utan också för att Fabian har allierat sig med Erik: ”Fabian hviskade något fult, och Erik fnittrade till.” (120) Jacobsons påstående att Fabian är Eriks motsats stämmer alltså inte, det handlar mer om det fenomen som Rotundo beskriver: ”friendship among boys were volatile affairs – intense, short-lived, and constantly shifting”.⁵³

Fabians och Eriks nyvunna vänskap kan naturligtvis ses som en strategi från Fabians sida, men den korta stund den varar beskrivs den innerligt: ”De kappades, gjorde volter, döko efter stenar, simmade hundsim och indiansim. Så klängde de i det ljumma, solgenomskimrade vattnet längs Vindrosens sidor och hämtade andan.” (115f.) Och det faktum att Georg, till skillnad från Erik, inte klarade av att stanna kvar när flickorna upptäckte att pojkar smög på dem gör att Erik stiger i graderna: ”Det lyste muntert och utan blygsel i Eriks bruna ögon, och han såg liksom äldre ut än förr” (122).

Men dessa mer intima, vänskapliga stunder

tillhör undantagen. I synnerhet efter Georgs maktövertagande är våldet ständigt närvarande i deras pojkländ. Ett talande exempel på detta och på hur hierarkin fungerar får man när Erik en gång somnar vid rodret: ”Georg slog honom hårdt i ansiktet, och Fabian som själf sofvit sparkade ner honom på durken, men blef själf sparkad efter. Erik kröp undan i sitt hörn utan att skrika, stackars syster Erik, han var van vid sådant nu. Det var bistra tider. Man fick se upp, för annars var det knytnäfven som talade”. (165) Återigen går berättaren in och tolkar situationen, det är mest synd om ”stackars syster Erik” som befinner sig längst ned i hackordningen.

Rotundo ger ett flertal exempel på våldets närvaro i pojkländet och menar att det har flera olika betydelse: ”The violence that friends inflicted on each other often meant more than the playful assertion of dominance. Ironically, this deeper meaning in some of boys’ violence involved their fondness for each other.”⁵⁴ Våldet som ömhetsbetygelse blir synligt mot slutet av historien när Fabian har givit sig av: ”Den förbannade Fabian, skrek Georg till och hamrade med näfven i rufftaket. Om man hade’n här och fick ge’n ett riktigt skönt kok stryk!” (212) Våldet beskrivs för första och enda gången som intimt, som ett uttryck för närhet.

Siwertz pojkkologi

Pojkkologin som den ter sig i början av 1900-talet har sin främsta upprinnelse i det som brukar kallas *The American Boy Book*, som inte ska förväxlas med det vi i Sverige menar med pojkbok. Det handlar om en subgenre till realismen, ofta en fikionaliserad självbiografi, som handlar om författarens pojkkom. Startskottet är Thomas Bailey Aldrichs *The Story of a Bad Boy* från 1869 och dess avklingande brukar markeras med Tarkingtons böcker om Penrod, där den sista *Penrod och Sam* kom 1916. Dess höjdpunkt, i varje fall i historieskrivningen, är

naturligtvis Mark Twains böcker om Huckleberry Finn och Tom Sawyer.⁵⁵

Genren, som ursprungligen riktar sig till en vuxenpublik, definierar sig mot ett didaktiskt och domesticerande förhållningssätt. Författarna tydliggör pojkkomens oavhängighet mot allt kvinnligt och hyllar de förpubertala pojkkarna som irrationella, primitiva, häftigt maskulina och anpassade efter naturen.⁵⁶ Men det rör sig om en sammansatt bild av pojken som en godhjärtad vild, *a gentle savage*; eller som Aldrich uttrycker det i den svenska översättningen, en ”temligen stygg” pojke.⁵⁷ Det är denna litterära figur, den milde vilden, som hittar in i pojkkologins diskurs. Tropen pojken som vild hade tidigare under 1800-talet nyttjats som ett argument för kroppslig bestraffning. Men kring sekelskiftet märks en mer positiv syn, sådan var pojkkarnas natur, det vilda var en förutsättning för att de skulle växa upp och bli män, det utgjorde en övergångsfas. Tydligt blir också att pojkkens period som mild vild betraktas som universell, oberoende av tid, plats och kultur, men både Kidd och Rotundo visar att det nästan uteslutande handlar om vit medelklass.⁵⁸

När Böök i sin recension menar att pojkk-skildringen i *Målarpirater* ”förtjänat ett djupt och rördt tack från hela generationer af svenska pojkar och män”,⁵⁹ ligger det nära till hands att tolka hans reaktion som att Siwertz tillmötesgått en manlig förväntan genom att leverera en beskrivning av pojkkomen som motsvarar tidens idéer. Man kan se det som att Siwertz, på svensk botten, åstadkommit en litterär gestaltning av pojkkologidiskursen. Och även om den inte är universell så är den, i Bööks ögon, något som alla svenska pojkar och män kan känna igen sig i – och därmed en förutsättning för att just pojkar ska bli män.

I den inledande beskrivningen av Georg skrivs han flera gånger in i vad som skulle kunna betraktas som ett, om inte universellt, så svenskt pojkskap. Det gäller exempelvis hans fritidsintressen: ”Georg laborerade *som alla*

pojkar vid tiden för denna historia.” (8, min kurs.) Detta är naturligtvis en hobby som kräver en viss ekonomisk status, något som i sin tur pekar på att vi rör oss i en medelklassmiljö. Även det tidigare nämnda hatet mot vuxen världen beskrivs i generella termer: ”Det var det friska pojkhätet mot allt det slappa köttet, de tunga stegen, de döda ögonen, den instängda luften.” (24) Liksom andra ”friska” pojkar hatade han vuxen världen.

Den ambivalenta berättaren tycks emellanåt även räkna in läsaren som en del av pojkkollektivet: ”Alla som ha en droppe sjömansblod i sina ådror, veta hvilka vidder som horisontens fjärrblå vattenlinje öppnar för fantasien. Pojkarna sutto stumma och stirrade, där strandskogarnas molntäta strimmor löpte ut i ett soligt intet.” (28) Till dessa läsare kan tveklöst Böök räknas, som i sin recension menar att ”våga lifvet i en rankig segelbåt” är ett ”för hvarje sundt ynglingasinne oemotståndligt frestande alternativ”.⁶⁰

Och trots att boken till stor del handlar om pojkarnas olikheter, beskrivs de emellanåt som ett kollektiv. I synnerhet sker detta när de ska utforska den hemlighetsfulla ön: ”Pojkarna klättrade åter utför branten...” (64), ”Pojkarna dröjde spejande...” (65), ”Pojkarna klev försiktigt vidare...” (66). Intressant är att i just dessa passager skriver texten som tydligast in sig i en pojkbokstradition. Pojkarna jämförs återkommande med indianer och här ligger handlingen som närmast Twain, i synnerhet Huckleberry Finns, Tom Sawyers och Joe Harpers utforskade av sin ö i Mississippifloden i *The Adventures of Tom Sawyer* (1876). I likhet med Mälarpiraterna tror ju även Hucks, Toms och Joes familjer att de har drunknat.

Av det tidigare framgår att Fabian kan räknas som en mild vilde, snarare mer vild än mild. Men även Georg och i viss mån Erik skrivs in i denna diskurs, framför allt via djurliknelser. Fabian liknas vid en råtta, en ödla och en igelkott, medan Georg jämförs med ett i sammanhanget långt mer attraktivt djur:

”Georg hoppade i byxorna som en panter”. (10) Inledningsvis upplevs också brödernas matsituation som djurisk i det de ”utfodras” (12).

Även i pojkarnas självförståelse finns det vilda inskrivet. När Georg är på topp efter bråket med Fabian, utbrister han: ”Vi är vildar, det är vi! Ger tusan i allting!” (118) Här manifesteras pojkdomen och den ses via Georg som universell.

Men inte långt senare står det klart att Georg minst av allt ger tusan i allting. Han vänder åter till hemmet och får vi tro Jacobson kommer han ”att verka i samhället och i det skall också den nya livsfilosofin komma till nytta”, medan Fabian ”fortsätter en nomadiserande tillvaro utanför samhällets rämärken.”⁶¹ Men som både Stolpe och Linder påpekar kan vi inte veta något om detta, *Mälarpirater* handlar bara om pojkdomen, precis som flertalet av verken som brukar räknas till the American boy book. Och även om både berättaren och Georg själv på olika sätt förmedlar att det han gått igenom under denna äventyrliga sommar siktar mot hans liv som ansvarsfull man, finns tydliga tecken som talar om att det rör sig om en väl avgränsad period.

När Fabian utbrister: ”Där ser ni, fiblor, [...] vi är döda och begravda!” (48), markerar detta det definitiva slutet på barndomen för pojkarna. Tydligt är att Fabian välkomnar denna förändring, han är också bättre förberedd, vilket bland annat visar sig att det är han som inte vill återvända hem när de har chansen. För Georg ter sig inträdet i pojklandet mer ångestfyllt, något som yttrar sig i en dröm ”om något dyrbart som gått förlorat” (55).

Även slutet på Georgs pojkdom markeras med död. Först gäller det den som ledde honom in i äventyret: ”Det kändes alldeles som Fabian var död.” (212) Redskapet som tog honom in i pojkdomen behövs inte längre och försvinner ur historien. Men även den Georg som en gång var är försvunnen: ”Den gamle exemplariske Georg Schalén var död och be-

grafd han, och det var en vildt främmande, som satt där ute och frös i männatten.” (215) De ”dödar” som omger pojkdomen visar tydligt på att den i texten betraktas som en tydligt avgränsad period, som om författaren, likt tidens pojkkologer, vill säga: Låt pojkarna vara vildar, det rör sig bara om en kort period och det är en förutsättning för att de ska kunna bli män. Dock tycks som om han lämnar en öppning i formuleringen ”vildt främmande”.

En ”klassad” vilde – avslutning

I *Mälarpiraternas* näst sista mening framgår att Georg kände ”att han liksom var bättre rustad än de andra.” (224) Det ligger nära till hands att tolka detta som att Georg anser att sommaräventyret har förberett honom för hans kliv in i vuxenvärlden. Ordvalet ”rustad” ger konnotationer som antyder att han nu bär en rustning, ett skydd och/eller en upphöjelse att ingå i vuxenheten, att dubbas till man. Men vilka är ”de andra”? Närmast till hands ligger Fabian och Erik och i förlängningen det de står för. Erik som representant för det kvinnliga och Fabian som agent för underklassen.

Mälarpirater skriver in sig i en pojkbokstradition; en litterär gestaltning av det Rotundo kallar pojkkultur och av den pojkkologi som Kidd frilägger, vilket sker i en svensk kontext. Men samtidigt är det en utvecklingsroman med bergsonska förtecken. Dessa två diskurser går delvis på tvärs mot varandra, något som bland annat märks i berättarens ambivalenta hållning, i synnerhet visavi Fabian. Omplanteringen av den milde vilden i svensk jord har skett via ett snitt, den milde vilden har delats i två, en mer vild (Fabian) och en mer mild (Georg).

Att den mer vilda sidan av pojkskapet får representeras av en yngling ur underklassen och att denne betraktas som en introduktör till pojkkulturen och en ciceron i pojklandet – och därmed en förutsättning för bättre gynnade pojksars manligblivande – ska måhända

inte skrivas på Bergsons konto. Troligen anpassar sig Siwertz efter en svensk, eller möjligen europeisk tradition. En liknande uppdelning hittar man i Karl-Erik Forsslunds *Grankottarna* (1902), där gruvarbetarsonen Hejmer ”utbildar” bruksägarsonen Harald. Förhållandet är likartat i Nilsson Piratens *Bombi Bitt och jag* mellan ”pojkbäveln” Bombi Bitt och stinssonen Eli – och tendenser finns även i Malmbergs *Åke och hans värld* mellan huvudpersonen och Kalle Nubb.

Skillnaden mellan dessa exempel på vilda pojkar och på Siwertz Fabian är dock, som Conny Svenssons understryker, att karaktärer som Bombi Bitt ”äger sina författares sympati.”

Noter

- 1 Angående bruket av *Mälarpirater* i skolundervisningen, se Lars Furuland, Mary Ørvid & Sonja Svensson, *Ord och bilder för barn och ungdom III. Ungdomslitteraturen. Historik, kommentarer, texturval*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 1994, s. 126.
- 2 Magnus Öhrn, "Klart slut varulvstjut – den litterära pojkhumorn och exemplet Bert", i *Barnboken* 2011:2.
- 3 Kenneth B. Kidd, *Making American Boys. Boyology and the Feral Tale*, Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 2004, s. 55.
- 4 E. Anthony Rotundo, "Boy Culture: Middle-Class Boyhood in Nineteenth-Century America", i Mark C. Carnes & Clyde Griffens (red.), *Meanings of Manhood: Construction of Masculinity in Victorian America*, Chicago & London: University of Chicago Press, 1990, s. 15.
- 5 Magnus Öhrn, "I pojkländret. En första kartläggning av pojknarnas territorium i svensk barn- och ungdomslitteratur", i *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2009:1 och "Från mammans kjol till pappas like. Pojkdomens livslinje i äldre svensk barnlitteratur", i Fanny Ambjörnsson & Maria Jönsson (red.), *Livslinjer. Berättelser om ålder, genus och sexualitet*, Göteborg & Stockholm: Makadam, 2010.
- 6 Fredrik Böök & John Landquist, *Två uttalanden om Sigfrid Siwertz' Mälarpirater*, Stockholm: Bonniers, 1911.
- 7 Böök & Landquist 1911, s. 3.
- 8 Ibid., s. 7.
- 9 Ibid., s. 11.
- 10 Peter Forsgren, "Manlig, bildad och med ett klart intellekt. Sigfrid Siwertz och det tidiga 1900-talets litterära institution", i Stefan Ekman, Mats Malm & Lisbeth Stenberg (red.), *Den litterära textens förändringar. Studier tillägnade Stina Hansson*, Stockholm/Stehag: Symposium, 2007, s. 410f.
- 11 Forsgren 2007, s. 417.
- 12 Ibid.
- 13 Fredrik Böök, *Resa kring svenska parnassen*, Stockholm: Norstedts, 1926, s. 181.
- 14 John Landquist, "Sigfrid Siwertz femtio år", i *BLM* 1932:1, s. 8.
- 15 Landquist 1932, s. 9.
- 16 Sven Stolpe, *Sigfrid Siwertz*. Studentföreningen Verdandis småskrifter nr 361, Stockholm: Bonniers, 1932, s. 23.
- 17 Ibid., s. 21.
- 18 Erik Hjalmar Linder, "Sigfrid Siwertz och vattenandarna", i *Svensk litteraturtidskrift* 1947:3, s. 104.
- 19 Christer Jacobson, *På väg mot tioalet. Två studier. Några principfrågor i svensk litteraturkritik 1900–1910. Viljeproblemet i svensk litteratur 1900–1910*, diss. Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1961, s. 189.
- 20 Ibid., s. 199.
- 21 E. N. Tigerstedt, *Svensk litteraturhistoria*, Stockholm: Natur och kultur, 1948, s. 473.
- 22 Alrik Gustafson, *Den svenska litteraturens historia. 1900-talet*, Stockholm: Bonniers, 1963, s. 30.
- 23 Gunnar Brandell, *Svensk litteratur 1870–1970. Från 1870 till första världskriget*, Stockholm: Aldus, 1974, s. 346.
- 24 Bernt Olsson & Ingemar Algulin, *Litteraturens historia i Sverige*, Stockholm: Norstedts, 1987, s. 387.
- 25 Conny Svensson, "Tioalets borgerliga realister", i Lars Lönnroth & Sven Delblanc (red.), *Den svenska litteraturen. 4. Den storsvenska generationen 1890–1920*, Stockholm: Bonniers, 1989, s. 468.
- 26 Göran Hägg, *Den svenska litteraturhistorien*, Stockholm: Wahlström & Widstrand, 1996, s. 425.
- 27 Forsgren 2007, s. 411.
- 28 Olle Widhe, "Äventyrets maskulina geografi. Sigfrid Siwertz och mellankrigstidens borgerliga reseskildring", i *Edda* 2008:2, s. 123.
- 29 Gurli Linder, "Pojkböcker", i *Dagens Nyheter* 20 december 1911.
- 30 Greta Bolin & Eva von Zweigbergk, *Barn och böcker*, Stockholm: Kooperativa förbundet, 1945, s. 133.
- 31 Lorentz Larson, *Böckernas lustgård*, Stockholm: Seriekommittén, 1957, s. 25.
- 32 Zweigbergk 1965, s. 426.
- 33 Göte Klingberg, *Barn- och ungdomsboken förr och nu*, Stockholm: Natur och kultur, 1968, s. 190.
- 34 Furuland, Ørvid & Svensson 1994, s. 126.

- 35 Öhrn 2009, s. 37.
- 36 Zacharias Topelius, "Valters första äventyr", i *Valters äventyr och andra berättelser*, Stockholm: Bonniers, 1960, s. 13.
- 37 Sigfrid Siwertz, *Mälarpirater*, Stockholm: Bonniers, 1911, s. 114. Härefter anges sidhänvisningarna inom parentes i texten.
- 38 Zweigbergk 1965, s. 426.
- 39 Rotundo 1990, s. 16.
- 40 Ibid., s. 28.
- 41 Greta Bolin, Eva von Zweigbergk & Mary Ørvig, *Barn och böcker. En orientering*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 1972, s. 134.
- 42 Öhrn 2008, s. 40ff.
- 43 Conny Svensson, *Pli på pojkar. Från Dumas till Kar de Mumma*, Stockholm: Atlantis, 2008, s. 8.
- 44 Svensson 1989, s. 468.
- 45 Widhe 2008, s. 123.
- 46 Jacobson 1961, s. 190.
- 47 Rotundo 1990, s. 21.
- 48 Ibid., s. 21.
- 49 Öhrn 2010, s. 187.
- 50 Adolf Matthias, *Huru vi skola uppfostra våra söner. En bok för fäder och mödrar*, Stockholm: Norstedts, 1914, s. 132.
- 51 Rotundo 1990, s. 22f.
- 52 James Paul Gee, *Social Linguistics and Literacies. Ideology in Discourse*, London: Falmer, 1990, s. xv.
- 53 Jacobson 1961, s. 191 och Rotundo 1990, s. 21.
- 54 Rotundo 1990, s. 24.
- 55 Se t.ex. Marcia Jacobson, *Being a Boy Again. Autobiography and the American Boy Book*, Tuscaloosa: Univ. of Alabama Press, 1994.
- 56 Kidd 2004, s. 53.
- 57 Thomas Bailey Aldrich, *En stygg pojkes historia*, övers. Karl Hemgren, Stockholm: Bonniers, 1880, s. 1.
- 58 Kidd 2004, s. 57.
- 59 Böök & Landquist 1911, s. 7.
- 60 Ibid.
- 61 Jacobson 1961, s. 199.

Summary

Better Equipped Than Others?

Georg's Path to Manhood in Sigfrid Siwertz' Novel Mälarpirater.

In this article I argue that Sigfrid Siwertz' *Mälarpirater* (*Pirates of Lake Mälaren*, 1911) is dominated by two main discourses. The first, as mentioned previously in other research, is Henri Bergson's philosophy of free will (as Siwertz conceives of it). The other concerns the construction of the boy, and derives from the idea of a distinct boy culture and the concept of the boy as gentle savage. In his article "Boy Culture: Middle-Class Boyhood in Nineteenth-Century America", historian E. Anthony Rotundo explores a "free nation" of boys, a cultural world with its own rituals and values (hierarchical, violent etc.). This "free nation" is subject to its own boundaries, is located outside the domestic world of women, and is free of adult intervention. The boy as a gentle savage features as a central character in "boyology", which in Kenneth B. Kidd's *Making American Boys* (2004), is described as a discourse comprising descriptive and prescriptive writing on boyhood across a variety of genres. The "boyologists" of the early twentieth century reworked themes and tropes they picked up from the "American Boy" novel (Aldrich, Twain etc.). Foremost, these writers explored the idea of the wilderness of boys, a temporarily primitive period, as a necessary step in becoming a man. This is also an idea that pervades *Mälarpirater*, in which the different events that occur during the boy's adventure are described as essential in Georg's development towards manhood. Simultaneously, this idea collides with Siwertz's Bergsonian discourse, resulting in a division of the gentle savage into one, more well-behaved, individual (Georg) and one more wild individual (Fabian). The rascal Fabian is regarded as a necessary stepping stone for Georg on his way to manliness; Fabian introduces him to boy culture and educates him, and after this "work" is done and Georg has beaten him up, he disappears. In explanation of this division Siwertz describes Fabian as a typical representative of the lower class, while Georg comes from a middle class home, to which he returns in the end.

Keywords:

Swedish boy's book, boyology, boy culture, Sigfrid Siwertz